หญ้าเจ้าชู้

โดย

นายวิโรจน์ วีระเปรม

cert, in Agrostology (Aust,)

กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

□

เมื่อเอ่ยถึงหญ้าเจ้าชู้ใคร ๆ ก็รู้จัก โดยฉะเพาะเจาหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ ซึ่งมีหน้าที่ออกไปราชการท้องที่เสมอ ๆ สิ่งหนึ่งที่ทำให้เราจำได้ ไม่ลืมก็คือดอกของมัน ซึ่งมักจะบั๊กติดขากางเกงและถุงเท้าของเราและแกะเอาออกยาก หญ้าเจ้าชู้มีขึ้นอยู่ทั่วไปในประเทศไทย เช่น ตามริมถนน หัวคันนา ลานวัด ลานโรงสี ตามสนาม และที่ว่างทั่ว ๆ ไป โดยมากมักจะชอบขึ้นปนกับหญ้าแพรก (Cynodon dactylon) และหญ้าแห้วหมู (Cyperus rotundus) เมื่อพาชาวต่างประเทศออกไปตามท้องที่คราวไรเรามักจะถูกถามเสมอ ๆ ว่า หญ้านี้ชื่ออะไร ซึ่งส่วนมากก็ให้ชื่อเป็นภาษาฝรั่งไม่ค่อยถูก จากผลการวิเคราะห์คุณค่าทางอาหาร ปรากฏว่าหญ้าเจ้าชู้มี น้ำ 69.80 % โปรตีน 1.51 % ไขมัน 0.46 % คาร์โบไฮเดรท 16.21 % กาก 10.66 % เถ้า 1.63 % โค–กระบือก็ชอบกินหญ้าเจ้าชู้เหมือนกัน และมันจะออกดอกระหว่างเดือนพฤษภาคม–กรกฎาคม

หญ้าเจ้าชู้มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า (Chrysopogon aciculatus (Retz.) Trin.) เป็นหญ้าต้นเล็ก ใบเล็ก ขึ้นสูงจากพื้นดินประมาณ 10 ซ.ม. มีรากและเง่ามากจึงช่วยยึดดินมิให้แตกหรือถูกฝนเซาะพัง บางแห่งเขาจึงนำมาใช้ทำเป็นหญ้าสนามเหมือนกัน แต่ต้องหมั่นตัด หญ้านี้ทนต่อการเหยียบย่ำของสัตว์ได้ดีด้วย มีแต่ดอกของมันเท่านั้นที่เป็นที่รังเกียจเพราะมันมักจะติดตามเท้า ตามหน้า และขนสัตว์ สำหรับหญ้านี้มีหนังสือภาษาอังกฤษหลายเล่มให้ชื่อว่า love grass ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าคงจะแปลมาจากคำภาษาไทย และเห็นว่าไม่ถูกต้องเพราะทำให้คนที่ได้รับทราบไปหรือได้ยินไปอาจเข้า

ใจผิดได้ในภายหลัง เมื่อไปเปิดตำหรับตำราดู เพราะ love grass นั้นเป็นหญ้าอยู่ในตระกูล (genus) Eragrostis เช่น Weeping love grass (Eragrostis curvula) Lehmann love grass (Eragrostis lehmanniana) Sand love grass (Eragrostis trichodes) เป็นต้น หญ้า love grass ต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ล้วนเป็นหญ้าต้นสูงประมาณ 60–100 ซ.ม. ใบกว้างประมาณตั้งแต่ 0.2–1.5 ซ.ม. ยาว 20–40 ซ.ม. ใช้เป็นอาหารสัตว์และบางชนิดก็ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับตามข้างถนนและรอบ ๆ บ้าน กองอาหารสัตว์ก็ได้เคยนำหญ้าเหล่านี้มาปลูกในประเทศไทยแล้วเหมือนกัน ขณะนี้พอหาดูได้บ้างตามสถานีพืชอาหารสัตว์บางแห่ง

มีเรื่องเกี่ยวกับชื่อ Common name ของหญ้าเจ้าชู้อยู่ครั้งหนึ่งที่ข้าพเจ้าได้ประสพมาเอง คือเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2513 นี้ กรมได้สั่งให้ข้าพเจ้าพา Mr. Robert Willicms F.A.O. Agronomist Specialist ประจำซาลาวัค และ Dr. H H. Groenwold. Livesteck Specialist ของธนาคารโลก ไปดูงานที่สถานีพืชอาหารสัตว์ปากช่อง ในระหว่างเดินทางตอนหนึ่งเราได้ลงไปเดินในทุ่งนาและถูกดอกหญ้านี้เข้าเต็มขากางเกง ข้าพเจ้าถาม Mr. Williams ว่า ที่ซาลาวัคเขาเรียกชื่อหญ้านี้ว่าอะไร ซึ่ง Mr. Williams ตอบว่าเขาเรียก Spear grass โดยให้เหตุผลว่าที่เรียกชื่อนี้เพราะมันชอบบักติดเสื้อผ้าเก่งเหมือนของแหลม ๆ มาบัก ข้าพเจ้าได้ชี้แจงว่า น่าจะไม่ถูกเพราะ Spear grass นั้นเป็น common name ของหญ้าในตระกูล (genus) Heteropogon เช่น หญ้าหนวดเสือหรือหญ้าหนวดฤาษี Heteropogon contortus (L.) Beauv. ของบ้านเรา ซึ่งมีมากแถวบางเบิดจังหวัดประจวบ ฯ และที่จังหวัดสงขลา นักพฤกษศาสตร์และผู้เลี้ยงสัตว์รู้จักหญ้าSqear grass กันดี ฉะนั้น สำหรับหญ้าเจ้าชู้ควรจะใช้ชื่อว่า Mackies pest จะดีกว่า ด้วยเหตุผลของข้าพเจ้า ดังต่อไปนี้

เมื่อเราศึกษาดูจากประเทศต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ (English speaking country) และได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องหญ้าต่าง ๆ เป็นที่เชื่อถือได้ตลอดทั้งมีหญ้าชนิดนี้ขึ้นอยู่ในประเทศด้วยก็เห็นมีแต่ประเทศออสเตรเลียเท่านั้น ประเทศออสเตรเลียก็เช่นเดียวกับประเทศไทย กล่าวคือแต่ละท้องที่ก็เรียกชื่อหญ้าเหมือนกัน

บ้างต่างกันบ้าง ทั้งนี้ โดยถือเอารูปร่าง สี ลักษณะ ของต้นของใบ ของดอก และเมล็ดมาเป็นชื่อของหญ้า และบางทีก็ไปเหมือนประเทศอื่นบ้างเหมือนกัน อย่างเช่น หญ้าตีนกา Eleusime indica (L.) Gaertn. บ้านเราฝรั่งเขาก็เรียกว่าหญ้านี้ว่า Crowsfoot เหมือนกัน หรือที่มีชื่อคล้าย ๆ กันกับของเราก็มี เช่น หญ้าแห้วหมู (Cyperus rotundus) ของไทย ฝรั่งก็เรียกว่า nut grass เป็นต้น ฉะนั้นเพื่อให้การเรียกชื่องหญ้าต่าง ๆ เป็นที่เข้าใจในระหว่างประชาชนด้วยกันและตลอดทั่วโลก นักพฤกษศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องพันธุ์หญ้าของรัฐต่าง ๆ ในประเทศออสเตรเลียร่วมกับเจ้าหน้าที่ C. S. I. R. O. (Commonwealth Scientific & Industrial Research Organization) อันเป็นสถาบันค้นคว้าชั้นสูงสุดของออสเตรเลีย จึงได้ประชุมปรึกษากันชำระชื่อหญ้าทั้งชื่อสามัญ และชื่อวิทยาศาสตร์ให้ถูกต้อง และได้รวบรวมจัดพิมพ์เป็นเอกสารออกเผยแพร่มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1953 โดยให้ชื่อหนังสือนี้ว่า Standardized plant names มีชื่อหญ้าเจ้าชู้อยู่ในหน้า 99 ดังนี้

Common name	Standard common name	Scientific name
Mackie's pest	Mackie's pest	Chrysopogon aciculatus

การเขียนเรื่องนี้ ผู้เขียนมีความประสงค์ใคร่จะได้เห็นคนทั่วโลกเช่นเรา ๆ ท่าน ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้หญ้า ได้ใช้ชื่อสามัญเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ให้เหมือน ๆ กัน เพื่อสะดวกในการติดต่อเข้าใจว่าหมายถึงหญ้าอะไร ตัวอย่างเช่นหญ้ากินนี เนเบียร์ บลูแพนนิก ฯ เราเรียกชื่อเหมือนกันหมด แต่กับหญ้าขนที่เราเรียกว่า หญ้ามอริชัส (Mauritius) นั้น ทั่วโลกเขาเรียกว่าหญ้า Para ทั้งนั้น ฉะนั้นเมื่อเราพูดถึงชื่อหญ้ามอริชัสกว่าเขาจะเข้าใจว่า เราหมายถึงหญ้าอะไรก็ต้องงัดเอาชื่อทางวิทยาศาสตร์มาอธิบาย คนที่ฟังเขาจึงจะถึงบางอ้อ.